

Tabela 1. Charakterystyka zmiennych otoczenia do 2030 r.

Kluczowe zmienne	2021-23	2024-26	2027-30
Scenariusz optymistyczny			
1. Zmiany technologiczne – cyfryzacja, automatyzacja, robotyzacja	Poprawa warunków wsparcia i wzrost świadomości w poruszonym zakresie	Zwiększa się dostępność do rozwiązań technologicznych zarówno poprzez import jak i produkcję krajową / regionalną	Ponad 50% podmiotów gospodarczych w regionie wykorzystuje w swojej działalności rozwiązania z obszaru cyfryzacji, automatyzacji i robotyzacji
2. Polityka spójności UE	Poziom wsparcia wynikającego z polityki spójności jest utrzymany	Poziom wsparcia wynikającego z polityki spójności jest utrzymany lub zwiększony (w szczególności dla regionu Mazowsza)	Poziom wsparcia wynikającego z polityki spójności jest utrzymany lub zwiększony (w szczególności dla regionu Mazowsza)
3. Polityka B+R+I w UE	Rzetelna analiza i opracowanie planu działań w kontekście rosnącej konkurencji gospodarczej - globalnie	Wdrażane są rozwiązania korzystnie pozycjonujące UE	Konsekwentna realizacja założeń + elastyczne reagowanie
4. Polityka B+R+I w Polsce	Rzetelna analiza i opracowanie planu działań w kontekście rosnącej konkurencji gospodarczej - lokalnie	Wdrażane są rozwiązania korzystnie pozycjonujące Polskę	Polska pozytywnie wykorzystwała zmiany gospodarcze w EU i na świecie stając się konkurencyjnym partnerem dla wiodących graczy
5. Sytuacja gospodarcza w Polsce, w Europie, na świecie (widmo kryzysu?)	Polska realnie ocenia swoją pozycję w globalnym łańcuchu gospodarczym oraz wobec wykuwającego się nowego ładu gospodarczego, prognozowany jest wzrost gospodarczy	Polska jest aktywnym uczestnikiem na lokalnym rynku	Ustabilizowanie sytuacji gospodarczej na świecie, Polska jest aktywnym uczestnikiem na globalnym rynku – stały wzrost gospodarczy
6. Kryzys klimatyczny	Wzrasta świadomość społeczna i odpowiedzialność polityczna za decyzje podejmowane w zakresie środowiskowym	Opracowane programy środowiskowe okazują się skuteczne i powszechnie akceptowalne	Pojawia się zauważalna poprawa stanu środowiska

Kluczowe zmienne	2021-23	2024-26	2027-30
7. Sytuacja polityczna w kraju	Dostrzeżona zostaje konieczność współpracy o zasięgu ponadpartyjnym	Osiągnięte porozumienie przynosi wypracowanie skutecznych mechanizmów działania	Polska staje się przykładem dla innych krajów
8. Sytuacja polityczna na świecie	Próby podjęcia dialogu	Ustabilizowanie sytuacji politycznej	Pomimo wielu różnic świat „nie rozpadł się”
9. Struktura społeczna i migracje w Polsce	Polska pozytywnie wykorzystuje procesy migracyjne np. tworząc rozwiązania prawne prowadzące do wzrostu gospodarczego	Zauważamy pozytywne zmiany w strukturze społecznej: częściowo zasymilowane i odmłodzone społeczeństwo	Polska staje się „krajem docelowym” dla obcokrajowców wykształconych
Priorytetowe działania do realizacji w ramach RIS:			
Scenariusz umiarkowany			
1. Zmiany technologiczne – cyfryzacja, automatyzacja, robotyzacja			
2. Polityka spójności UE			
3. Polityka B+R+I w UE			
4. Polityka B+R+I w Polsce			
5. Sytuacja gospodarcza w Polsce, w Europie, na świecie (widmo kryzysu?)			
6. Kryzys klimatyczny			
7. Sytuacja polityczna w kraju			
8. Sytuacja polityczna na świecie			

Kluczowe zmienne	2021-23	2024-26	2027-30
9. Struktura społeczna i migracje w Polsce			
Priorytetowe działania do realizacji w ramach RIS:			
Scenariusz pesymistyczny			
1. Zmiany technologiczne – cyfryzacja, automatyzacja, robotyzacja	Pogorszenie warunków wsparcia i spadek świadomości w poruszonym zakresie	Zmniejsza się dostępność do rozwiązań technologicznych zarówno poprzez import jak i produkcję krajową / regionalną	Znikoma ilość podmiotów gospodarczych w regionie wykorzystuje w swojej działalności rozwiązania z obszaru cyfryzacji, automatyzacji i robotyzacji
2. Polityka spójności UE	Poziom wsparcia wynikającego z polityki spójności spada	Poziom wsparcia wynikającego z polityki spójności konsekwentnie jest obniżany (w szczególności dla regionu) rośnie opór „płatników netto”	W wyniku kryzysu gospodarczego oraz politycznego w UE nakłady na politykę spójności są zdecydowanie niższe niż obecnie (traci ona znaczenie, jako polityka rozwojowa).
3. Polityka B+R+I w UE	Wykonana analiza okazuje się nierzetelna, opracowane rozwiązania nietrafione	Wdrażane działania nie przynoszą zamierzonych efektów w związku z czym pogłębia się opóźnienie UE w stosunku do Azji i USA	UE zostaje zmarginalizowana w obszarze innowacji
4. Polityka B+R+I w Polsce	Niewłaściwa ocena i opracowanie z góry wadliwego planu działań w kontekście rosnącej konkurencji gospodarczej - lokalnie	Wdrażane są rozwiązania niekorzystnie pozycjonujące Polskę	Polska nie wykorzystała zmiany gospodarcze w EU i na świecie stając się mało znaczącym partnerem dla wiodących graczy

Kluczowe zmienne	2021-23	2024-26	2027-30
5. Sytuacja gospodarcza w Polsce, w Europie, na świecie (widmo kryzysu?)	Polska realnie ocenia swoją pozycję w globalnym łańcuchu gospodarczym oraz wobec wykuwającego się nowego ładu gospodarczego, prognozowany jest wzrost gospodarczy	Zmiany na świecie okazują się niemożliwe do przewidzenia, Polska nie dysponuje potencjałem do aktywnej reakcji i nie dostosowuje się.	Brak stabilnej sytuacji gospodarczej na świecie, Polska jest nie uczestniczy na globalnym rynku – stale pogarszająca się sytuacja gospodarcza w kraju
6. Kryzys klimatyczny	Utrzymuje się niska świadomość społeczna i brak odpowiedzialność politycznej za decyzje podejmowane w zakresie środowiskowym	Stan środowiska pogarsza się, jakość życia spada, Polska podlega sankcjom środowiskowym, stosujemy rozwiązania niewystarczające lub pozorowane, zła gospodarka zasobami	W Polsce istnieje bardzo niska jakość życia, postępuje degradacja środowiska
7. Sytuacja polityczna w kraju	Konflikt przybiera na sile, brak współpracy, zła sytuacja w obszarach: sądownictwa, gospodarczym, socjalnym etc.	Ponosimy konsekwencje braku skutecznej współpracy, Polska jest marginalizowana w międzynarodowych strukturach politycznych	Destabilizacja wewnętrzna, pogłębiający się kryzys, głębokie podziały społeczne
8. Sytuacja polityczna na świecie	Brak woli porozumienia	Destabilizacja polityczna	Konflikt zbrojny na skalę globalną?
9. Struktura społeczna i migracje w Polsce	W Polsce powstrzymane zostają pozytywne trendy dot. procesów migracyjnych; podsycane są zachowania ksenofobiczne, zjawisko migracji wykorzystywane jest w źle pojmowanych celach politycznych	Zauważamy negatywne zmiany w strukturze społecznej: społeczeństwo nie asymiluje się, jest do siebie wrogo nastawione	Polska staje się krajem nieprzyjawnym dla obcokrajowców

Kluczowe zmienne	2021-23	2024-26	2027-30
Priorytetowe działania do realizacji w ramach RIS:			

Tabela 2. Charakterystyka zmiennych dla Mazowsza do 2030 r.

Kluczowe zmienne	Opis wartości zmiennych w scenariuszach		
	Nazwa (opis)	Scenariusz optymistyczny	Scenariusz umiarkowany
Gospodarka			
1. Konkurencyjność przedsiębiorstw (krajowa/europejska/światowa)	Firmy stają się bardziej konkurencyjne na każdym poziomie/skali. Co będzie przejawiać się większym popytem na ich produkty/usługi i większą dochodowością. Głównym czynnikiem konkurencji jest innowacyjność.	Część firm z Mazowsza utrzymuje wysoką konkurencyjność na poziomie krajowym. Pojedyncze firmy są konkurencyjne na poziomie europejskim i światowym. Firmy konkurują zarówno ceną, jak i, w ograniczonym stopniu, innowacyjnością.	Spada konkurencyjność mazowieckich firm lub utrzymanie jej na obecnym poziomie, gdzie większość firm nie jest w stanie konkurować na poziomie europejskim. Głównym czynnikiem konkurencji jest cena.
2. Innowacyjność przedsiębiorstw (poziom krajowy/europejski/światowy)	Kreowanie wartości dla klienta poprzez innowacyjne rozwiązania w 2-3 sektorach/branżach gdzie istnieją powiązania pomiędzy firmami z różnych branż. Mentalność pro innowacyjna.	„Innowacyjność responsywna” - wzrost innowacyjności zgodnie z zapotrzebowaniem rynkowym. Umiarkowana gotowość przedsiębiorców do wdrażania innowacji.	Słaba oferta produktów/usług innowacyjnych. Niska atrakcyjność rynkowa innowacji. Niechęć przedsiębiorców do innowacji.

Kluczowe zmienne	Opis wartości zmiennych w scenariuszach		
Nazwa (opis)	Scenariusz optymistyczny	Scenariusz umiarkowany	Scenariusz pesymistyczny
3. Rynek pracy – ilość i jakość	Wysoka dostępność specjalistów tworzących innowacje. Wysoka jakość kształcenia specjalistów na potrzeby innowacyjnej gospodarki. Dopytywanie kadr poprzez migracje. Gotowość przedsiębiorców do inwestowania w najwyższej klasy specjalistów.	Wystarczająca liczba specjalistów do utrzymania bieżącego poziomu innowacyjności. Przedsiębiorcy są gotowi do utrzymania nakładów na wysokiej klasy specjalistów w dotychczasowych obszarach.	Odpytywanie najwyższej klasy specjalistów na bardziej innowacyjne rynki w kraju i za granicą. Niedobór specjalistów hamuje innowacyjność przedsiębiorstw. Niedostateczny poziom wynagrodzeń dla specjalistów od innowacji.
4. Popyt na B+R	Istnieje wysoki popyt i podaż usług B+R realizowanych na Mazowszu. Nadwyżka popytu nad podażą B+R stymuluje rozwój jednostek badawczych. Firmy działające na terenie woj. mazowieckiego przeznaczają bardzo duże środki na B+R, w efekcie firmy inwestują w rozwój potencjału B+R w regionie.	Popyt na B+R przewyższa podaż. Innowacyjność jest ograniczana przez utrudniony dostęp do infrastruktury i usług B+R.	Podaż usług B+R znacznie przewyższa popyt. Usługi B+R nieadekwatne do zapotrzebowania rynku. Znaczny niedobór finansowania prywatnego B+R.
5. Eksport	Wysokie zainteresowanie przedsiębiorców eksportem, dążenie do ekspansji globalnej, aktywne poszukiwanie rynków. Przedsiębiorcy chętnie korzystają z instrumentów wsparcia internacjonalizacji. Dostępny szeroki wachlarz	Umiarkowane zainteresowanie przedsiębiorców eksportem. Ograniczenie ekspansji do rynku europejskiego. Niewielkie zainteresowanie instrumentami wsparcia eksporterów. Dostępne instrumenty nie są w pełni dopasowane do zapotrzebowania.	Niskie zainteresowanie przedsiębiorców eksportem. Koncentracja na rynku krajowym. Brak dostępności i zainteresowania instrumentami wsparcia eksportu.

Kluczowe zmienne	Opis wartości zmiennych w scenariuszach		
Nazwa (opis)	Scenariusz optymistyczny	Scenariusz umiarkowany	Scenariusz pesymistyczny
	instrumentów adekwatnych do potrzeb.		
6. Miejsce w europejskich i światowych łańcuchach wartości	Mazowieccy przedsiębiorcy występują w roli integratorów, dostarczających finalny produkt/usługę na rynek. Dynamicznie rozwijają się marki z Mazowsza.	Mazowieccy przedsiębiorcy uczestniczą w międzynarodowych łańcuchach wartości głównie w charakterze dostawców surowców, podzespołów lub usługi produkcji, o stosunkowo niewielkiej wartości dodanej.	Mazowieccy przedsiębiorcy oferują jedynie podstawowe, nisko zaawansowane usługi produkcyjne.
7. Perspektywy rozwoju specjalizacji (w tym nowych bazujących na istniejącym potencjale)	Koncentracja specjalizacji regionalnej na najbardziej perspektywicznych niszach pozwala wykorzystać szanse rozwojowe, prowadzi do transformacji przemysłu w kierunku nowoczesnej gospodarki. Skuteczne dostosowanie Mazowsza do wyzwań związanych z gospodarką o obiegu zamkniętym i „czwartą rewolucją przemysłową”.	Specjalizacja jest dopasowana do struktury gospodarki, jednak nie powoduje znaczącego wzmocnienia procesów rozwojowych.	Specjalizacja nie odpowiada na potrzeby gospodarki, nie pozwala na koncentrację zasobów, rozpoznanie i wykorzystanie szans rozwojowych.
Priorytetowe działania do realizacji w ramach RIS:			
Sfera B+R			
1. Potencjał badawczy szkół wyższych, instytutów	Rosnący potencjał badawczy dopasowany do dynamiki światowej	Rosnący potencjał badawczy reagujący na zapotrzebowanie rynku	Utrzymanie dotychczasowego potencjału badawczego. Badawcza

badawczych oraz laboratoriów prywatnych	i kreujący trendy. Sieć Badawcza Łukasiewicz przyczynia się do poprawy potencjału B+R.		Łukasiewicz negatywnie wpływa na potencjał B+R poprzez zwiększenie kosztów.
2. Potencjał kadr B+R	Dostępność wysokiej klasy specjalistów z ośrodków krajowych i zagranicznych. Atrakcyjne warunki pracy przyciągające najzdolniejszych. Likwidacja luki pokoleniowej w kadrach B+R.	Potencjał B+R bazuje głównie na kadrach krajowych. Warunki pracy są porównywalne z innymi ośrodkami w Polsce. Powoli zmniejsza się luka pokoleniowa, jednak w niewystarczającym tempie.	W wyniku odpływu kadr B+R za granicę oraz do biznesu instytucje naukowe mają trudności z normalnym funkcjonowaniem. Pogłębia się luka pokoleniowa. Klimat zniechęcający do podejmowania pracy w B+R.
3. Nakłady na B+R	Firmy działające na terenie woj. mazowieckiego przeznaczają bardzo duże środki na B+R, w efekcie firmy inwestują w rozwój potencjału B+R w regionie. Dostępność finansowania technologii o największym potencjale od najwcześniejszych poziomów gotowości technologicznej.	Nie wszystkie poziomy gotowości technologicznej są objęte wsparciem. Przedsiębiorcy są gotowi ponosić nakłady na B+R głównie w przypadku mało ryzykownych przedsięwzięć o wysokim poziomie gotowości technologicznej.	Znaczny niedobór finansowania prywatnego B+R. Przedsiębiorcy uzależniają aktywność innowacyjną od dostępności finansowania publicznego.
4. Transfer technologii ze strefy B+R do gospodarki (zarówno wewnątrz regionu, jak i przekraczający granice regionu)	Poczwórna helisa działa i ulega rozgałęzieniu.	Poczwórna helisa działa umiarkowanie.	Wracamy do modeli potrójnej helisy.
5. Potencjał B+R przedsiębiorstw	Rosnący potencjał badawczy dopasowany do dynamiki światowej i kreujący trendy. Wysoki apetyt na ryzyko.	Rosnący potencjał badawczy reagujący na zapotrzebowanie rynku. Umiarkowany apetyt na ryzyko.	Utrzymanie dotychczasowego potencjału badawczego. Niski apetyt na ryzyko.
6. Potencjał Instytucji Otoczenia Biznesu	Usługi dostosowane do potrzeb przedsiębiorstw		

Priorytetowe działania do realizacji w ramach RIS:

Kapitał ludzki i społeczny

1. Wykształcenie ludności – edukacja formalna i nieformalna – uczenie się przez całe życie	System edukacji jest adekwatny do potrzeb rynku, na wysokim poziomie, przewidujący trendy, współdziałający ze sferą biznesu. Ludzie chętnie zdobywają wysokie kwalifikacje.	System edukacji realizuje podstawowe potrzeby rynku, na podstawowym poziomie. Wystarczająco dużo osób zdobywa konieczne kwalifikacje.	System edukacji nie jest adekwatny do potrzeb rynkowych, nie zapewnia odpowiednich kwalifikacji i kompetencji. Ludzie niechętnie zdobywają kwalifikacje.
2. Aktywność, mobilność zawodowa	Pracownicy w sposób dynamiczny i chętnie reagują na zmiany rynku pracy i trendy technologiczne, chętnie zdobywają nowe kwalifikacje. Są gotowi do zmiany miejsca pracy i posiadają wszystkie niezbędne zasoby do elastycznego reagowania na sytuację na rynku pracy.	Pracownicy wystarczająco reagują na zmiany rynku, aktywność tylko w sytuacji przymusu. Pracownicy uzyskują niezbędne kwalifikacje tylko w trakcie pracy.	Pracownicy nie są gotowi na zmiany na rynku pracy, stają się bierni zawodowo. Pracodawcy nie stwarzają warunków do poszerzania kwalifikacji. Pracownicy nie chcą zmieniać miejsca pracy. Dynamika rynku i wymagana elastyczność wykazuje tendencje rosnące.
3. Migracje (odpływ i napływ)	Procesy migracyjne są korzystne dla woj. mazowieckiego, napływ (zwłaszcza zagraniczny) wysoko wykwalifikowanych cudzoziemców. Odpływ niezdolnej do pracy kadry.	Procesy migracyjne są korzystne dla woj. mazowieckiego, odpływ (zwłaszcza zagraniczny) jest równoważony napływem cudzoziemców, głównie z wschodniej granicy Polski, ale jednak przeważają imigranci z niskimi kwalifikacjami.	Procesy migracyjne są niekorzystne dla województwa Mazowieckiego – odpływ (zwłaszcza zagraniczny) jest większy niż napływ cudzoziemców. Emigracja wysoko wykwalifikowanej kadry, napływ nisko wykwalifikowanej, często niezdolnej do pracy kadry.

4. Poziom zaufania w społeczeństwie (zdolność do współpracy)	Poziom zaufania jest wysoki. Tworzone są klastry, kooperacje, współprace pomiędzy wszystkimi uczestnikami życia gospodarczego i społecznego. Powstają liczne platformy współpracy, duża chęć do dzielenia się wiedzą i doświadczeniem. Brak nieuczciwych praktyk, ujednolicenie kulturowe.	Poziom zaufania jest umiarkowany. Występują platformy wymiany wiedzy (bez pełnego zaufania). Nie wszystkie podmioty wykazują chęć do współpracy.	Poziom zaufania jest skrajnie niski, uniemożliwiający tworzenie współpracy. Wzajemna nielojalność uczestników życia gospodarczego i społecznego. Powszechność i społeczna akceptacja nieuczciwych praktyk, znaczące różnice kulturowe (negatywne nastawienie do różnic).
5. Aktywność społeczna	Wysoka aktywność społeczeństwa. Środowisko sprzyjające inicjowaniu działań aktywizacyjnych. Tolerancja. Dobre warunki gospodarcze, sprzyjające przepisy prawne. Pozytywne nastawienie decydentów.	Umiarkowana aktywność społeczna. Neutralny wpływ środowiska do inicjowanych działań.	Bierność społeczeństwa, niechęć do aktywizacji. Ostracyzm do osób aktywnych społecznie. Mało inicjatyw – istotne ograniczenia organizacyjne, bariery prawne, finansowe.
6. Postawy przedsiębiorcze	Duża inicjatywa społeczna w tworzeniu nowych przedsiębiorstw – ułatwienia gospodarcze, prawne, instytucjonalne. Bardzo dobry odbiór społeczny postaw przedsiębiorczych.	Umiarkowana liczba inicjatyw społecznych – częściowe ułatwienia/wsparcie gospodarczo-społeczno-prawne. Bierność środowiska.	Zły odbiór społeczny i instytucjonalny postaw przedsiębiorczych. Niekorzystne warunki do zakładania i rozwijania biznesu, brak zaufania, brak dostępu do infrastruktury. Niestabilność polityczna, systemowa. Brak inicjatyw, bierność społeczna.
7. Sytuacja demograficzna	Dużo urodzeń, poprawa kondycji zdrowotnej społeczeństwa, mały odsetek ludzi w wieku poprodukcyjnym. Wysoki odsetek ludzi w wieku produkcyjnym i rozrodczym.	Stabilna, przewidywalna sytuacja demograficzna. Utrzymanie tempa starzenia się społeczeństwa.	Starzenie się społeczeństwa, zła kondycja zdrowotna społeczeństwa. Mało urodzeń.
8. Jakość życia (też, jako element otoczenia i gospodarki)	Powszechny dostęp do dóbr, najnowszej technologii, progresywna dynamika jakości życia. Wysoki	Standard życia na wystarczającym poziomie, wystarczający dostęp do dóbr. Względnie stabilny stan	Zły stan środowiska, brak dostępu/czasu na korzystanie z rozrywek. Ograniczony dostęp do

	poziom zdrowia psychicznego. Wysoka dostępność do usług medycznych, dobry stan środowiska. Dostęp do wysokiej jakości rozrywek.	środowiska. Dostęp do usług medycznych na wystarczającym poziomie.	dóbr, przestarzała technologia, spadek jakości życia. Problemy ze zdrowiem psychicznym, niska dostępność do/niski poziom usług medycznych.
<p>Priorytetowe działania do realizacji w ramach RIS: Pomoc gospodarczo-społeczna w tworzeniu współpracy i tworzeniu nowych przedsiębiorstw. Poprawa w systemie edukacji – stworzenie systemu edukacji, który odpowiada na potrzeby rynku (przewiduje potrzeby rynku). Poprawa mobilności – działania zachęcające do mobilności – logistyka. Poprawa dostępu do dóbr kulturowych. Stworzenie rynku pracy atrakcyjnego dla wykwalifikowanej kadry (również migracyjnej) – sprzyjającego rozwoju kwalifikacji.</p>			
Zarządzanie rozwojem			
1. Funkcje RSI w polityce rozwoju regionu (zwłaszcza względem przyszłego RPO)	RSI jest adekwatny do tendencji gospodarczych, trafnie identyfikuje i prognozuje przyszłe trendy. Jest użyteczny i wdrażany. RIS określa kierunki a RPO finansuje te kierunki.	Funkcja RSI jest marginalna. RPO jest nadrzędne w stosunku do RIS	RSI jest nietrafny i wprowadza w błąd jego beneficjentów – sprzyja nieprawidłowym zachowaniom.
2. Organizacja procesów, zasoby kadrowe UM we wdrażania RSI	Urząd jest atrakcyjnym miejscem pracy, zwłaszcza pod względem zarobków, stabilności pracy. Na każdy etat jest wielu kandydatów, rotacja pracowników jest niska. Urząd przyciąga najlepszych pracowników z rynku.	Wystarczająca ilość kadr zapewniająca terminowe wykonywanie zadań i realizowanie celów statutowych.	Urząd nie jest atrakcyjnym miejscem pracy, zwłaszcza pod względem zarobków, wiele etatów pozostaje nieobsadzonych przez wiele miesięcy, rotacja pracowników jest bardzo wysoka. Stabilność zatrudnienia jest silnie zależna od sytuacji politycznej w regionie/ kraju.
3. Współpraca z kluczowymi aktorami w regionie, kraju i EU	Istnieje wzorowa współpraca powodująca dynamiczny rozwój regionu, tworzą się platformy wymiany wiedzy i doświadczenia	Umiarkowana współpraca w kluczowymi aktorami. Bierność na tworzenie platform współpracy. Niepełne zaufanie we współpracy.	Brak współpracy z kluczowymi aktorami lub istniejąca współpraca powoduje negatywny wpływ na rozwój gospodarki.

	opierające się na wzajemnym zaufaniu. Świadomość dotycząca wzajemnych relacji.		
4. Współpraca pomiędzy aktorami innowacji w regionie	Wzorowa współpraca powodująca dynamiczny rozwój innowacji, wspierająca podmioty. Tworzą się platformy wymiany wiedzy i doświadczenia. Otoczenie społeczno-gospodarcze wspierające inicjowanie innowacji i zmniejszenie ryzyka wdrożeniowego. Ryzyko wdrożeniowe rozłożone adekwatnie na podmioty współpracujące.	Niewyróżniający się poziom rozwoju innowacji będący wynikiem niewystarczającej współpracy.	Brak współpracy lub współpraca niekorzystnie wpływająca na rozwój innowacji lub blokująca innowacje. Brak zrozumienia wzajemnych relacji.
5. Ramy prawne polityki rozwoju (częściowo też, jako czynnik otoczenia)	Sprzyjające, zrozumiałe, transparentne i stabilne ramy prawne polityki rozwoju, wspierające innowacje.	Stabilne ramy prawne polityki rozwoju – nieprzeszkadzające.	Niezrozumiałe, niekorzystne, niestabilne i nieefektywne i uciążliwe ramy prawne polityki rozwoju. Luki prawne.
<p>Priorytetowe działania do realizacji w ramach RIS: Stworzenie RSI i wykorzystywanie w planowaniu rozwoju. Promowanie współpracy, tworzenie platform wymiany wiedzy i doświadczenia. Wsparcie prawne w rozwoju innowacji.</p>			